

NÁVRH SPOLEČNÉHO REFERENČNÍHO RÁMCE - VYBRANÉ OTÁZKY SPOTŘEBITELSKÉHO PRÁVA

EVA DOBROVOLNÁ

Faculty of Law, Masaryk University, Czech Republic

Abstract in original language

Ochrana spotřebitele tvoří významnou součást soukromého práva. Není proto divu, že zaujala důležité místo i v novém evropském projektu kodifikace soukromého práva - v Návrhu společného referenčního rámce (DCFR). Příspěvek by se měl pokusit okomentovat dvě vybrané otázky spotřebitelského práva, které se nachází především v knize II. DCFR, zejména otázku zakotvení ochrany spotřebitele jako zásady soukromého práva a její projevy a dále informační povinnost podnikatele ve vztahu ke spotřebiteli.

Key words in original language

Spotřebitel; principy soukromého práva; Návrh společného referenčního rámce; informační povinnost.

Abstract

Consumer protection presents a significant component of private law. It is no wonder that consumer protection has take an important place in the new European codification project of private law - in the Draft Common Frame of Reference (DCFR). This contribution should try to comment on some selected questions of consumer law that are included in the book II. DCFR especially on the question of the anchorage and manifestation of the consumer protection as a principle of the private law and the information duties.

Key words

Consumer; principles of the private law; Draft Common Frame of Reference; information duties.

1. ÚVODNÍ POZNÁMKY

Kodifikačním projektům na poli evropského soukromého práva byla, je a i jistě nadále bude věnována značná pozornost¹. Chtěla bych se v tomto příspěvku věnovat, formou několika glos, pouze vybraným otázkám problematiky evropského spotřebitelského práva, a to ve velmi aktuálním

¹ Hurdík, J., Handlar, J., Fiala, J., Selucká, M., Vlasák, M.: Evropské unifikační projekty závazkového práva a české občanské právo, Brno: Masarykova univerzita, 2009, ISBN 9788021050426

kodifikačním projektu, kterým je Návrh společného referenčního rámce (dále i jen „Návrh“).

2. OCHRANA SPOTŘEBITELE V NÁVRHU SPOLEČNÉHO REFERENČNÍHO RÁMCE

Ochrana spotřebitele je fenoménem, který zahrnuje podstatnou část stávajících právních předpisů v rámci evropského soukromého práva a je jednou z mála oblastí soukromého práva, která je tak výrazně evropským právem dotčena². Ochrana spotřebitele jakoby prostupovala nejen každodenním společenským životem, ale i kodifikačním projektem takového významu, jakým je Návrh společného referenčního rámce. Ustanovení o ochraně spotřebitele tak nalézáme nejen v knize II. Návrhu, konkrétně např. v obecných ustanoveních, ustanoveních o informačních povinnostech podnikatele, ustanoveních o nevyžádaných službách a zboží či v kapitole o odstoupení od smlouvy, ale např. i v knize III. pojednávající o nediskriminaci v závazkových vztazích či v knize IV., která obsáhleji upravuje spotřebitelskou smlouvu o prodeji či speciální pravidla pro osobní ručení spotřebitelů.

3. ZÁSADA ROVNOSTI A ZÁSADA OCHRANY SPOTŘEBITELE

Přestože je ochrana spotřebitele chápána obecně jako jeden z projevů ochrany slabší strany smluvního vztahu, který lze zase chápat jako právem vytvořený korektiv zásady autonomie vůle, jehož cílem je dosáhnout rovnosti, tedy vyvážení společenských, resp. právních vztahů, v právní vědě se pojem zásada či princip ochrany spotřebitele užívá velmi opatrně. V dokumentech evropského soukromého práva se s ním však lze setkat, např. sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu ze dne 12.2.2003, o jednotném evropském smluvním právu, používá pojem „zásada ochrany spotřebitele“ a dokonce i „zásada minimální harmonizace spotřebitelského práva“. Je tedy otázkou, zda vzhledem ke skutečnosti, že se k zásadě rovnosti jako k obecné zásadě nepřihlásil ani Návrh společného referenčního rámce, ani četné jiné projekty evropského smluvního práva, např. Principy evropského smluvního práva, není vhodné otevřeněji mluvit o zásadě ochrany spotřebitele. Ochrana spotřebitele by tedy nebyla nahlížena jako prostředek, jehož cílem je dosažení rovnosti v právních vztazích, ale sama by se tímto cílem stala. Je třeba však při zvažování nastíněné otázky vzít rovněž v potaz tu skutečnost, že ačkoliv se Návrh společného referenčního rámce k zásadě rovnosti výslovně nehlásí, není možno tvrdit, že „mezi jeho řádky“ není obsažena. „Sociální“ charakter Návrhu společného referenčního rámce a reflexe zásady rovnosti při řešení

² blíže k ochraně spotřebitele v evropském a českém právu např. Selucká, M.: Ochrana spotřebitele v soukromém právu, Praha: C. H. Beck, 2008, ISBN 9788074000379

dílčích problémů jako výraz aristotelovské korektivní, resp. distributivní spravednosti³ svědčí o opaku.

4. INFORMAČNÍ POVINNOSTI PODNIKATELE VE VZTAHU KE SPOTŘEBITELI

4.1 OBECNĚ

Další vybranou otázkou, jak bylo výše avizováno, je informační povinnost podnikatele ve vztahu ke spotřebiteli v Návrhu společného referenčního rámce. Informační povinnost je považována za jeden z typických nástrojů ochrany spotřebitele v soukromém právu.⁴ Stávající česká právní literatura rozděluje informační povinnost podnikatele do 3 rovin – předmluvní, smluvní a posmluvní informační povinnost.⁵

Návrh společného referenčního rámce bohužel neobsahuje jednotný obecný základ informační povinnosti, nedefinuje ani pojem „informace“. Vzhledem k situaci, kdy jednotlivé „spotřebitelské“⁶ směrnice upravují na různých místech informační povinnost, se jeví jako nanejvýš vhodné, aby v takovém obecném kodexu bylo zakotveno východisko výkladu či alespoň pojmový aparát k řešení možných vzniklých situací v rámci informační povinnosti.

4.2 OBECNÁ INFORMAČNÍ POVINNOST

Informační povinnost je v Návrhu koncipována jako obecná informační povinnost a speciální informační povinnost (např. v knize IV. v ustanoveních o poskytování služeb a speciální informační povinnost vzhledem ke spotřebiteli). Dále je Návrh vystavěn tak, že reflektuje předmluvní povinnost a smluvní povinnost. Informační povinnost po uzavření smlouvy v Návrhu obsažena není.

³ Hurdík, J., Lavický, P.: *Systém zásad soukromého práva*, Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 110, ISBN 9788021050631

⁴ Shodně např. Rösler, H.: *Protection of the Weaker Party in European Contract Law: Standardized and Individual Inferiority in Multi-level*, in *European Review of Private Law*, 2010, č. 4, s. 735 a násl., ISSN 0928-9801

⁵ Selucká, M.: *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*, Praha: C. H. Beck, 2008, ISBN 9788074000379

⁶ Zejména směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES ze dne 19. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku, ve znění pozdějších předpisů, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/65/ES ze dne 23.9.2002 o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku a o změně směrnice Rady 90/619/EHS a směrnic 97/7/ES a 98/27/ES či směrnice Rady 90/314/EHS ze dne 13.6.1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy, směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/47/ES ze dne 26.10.1994 o ochraně nabyvatelů ve vztahu k některým aspektům smluv o nabytí práva k dočasnému užívání nemovitosti

4.2.1 PŘEDSMLUVNÍ INFORMAČNÍ POVINNOST

Co se týká předšmluvní povinnosti, předšmluvní informační povinnost v Návrhu společného referenčního rámce má však systematiku odlišnou. Odst. 3:101 v knize II. stanoví obecnou povinnost podnikateli před uzavřením smlouvy na dodávku zboží nebo služeb mezi ním a jinou osobou této jiné osobě oznámit takové informace týkající se zboží a služeb, které jiná osoba může přiměřeně očekávat, resp. ty, které by v dané situaci byly považovány za běžné. Jak je zřejmé z tohoto ustanovení Návrhu, předšmluvní informační povinnost v případě, že podnikatel dodává zboží či služby, má podnikatel nejen v případě, kdy je touto osobou spotřebitel, ale i obecně proti kterékoli jiné osobě, tedy, jak je možné dovodit, i proti jinému podnikateli. Pojmy informace, které osoba může očekávat či informace, které by za daných okolností byly považovány za běžné, jsou neurčité pojmy, které však, v souladu s koncepcí Návrhu, který obsahuje modelová pravidla, umožňují pružné posouzení situace dle konkrétních podmínek. Do předšmluvní informační povinnosti rovněž patří poskytnutí řady informací v případě, že je smlouva uzavřena prostřednictvím elektronických prostředků bez individuální komunikace pro její uzavírání, i identifikace a možnost opravy chyb v informacích předtím, než druhá strana učiní nebo akceptuje nabídku. Ve vztazích ke spotřebiteli nemůže být poskytnutí takových informací jakkoli vyloučeno.

Do okruhu obecné informační povinnosti pak dále patří informační povinnost při uzavírání smlouvy elektronickými prostředky.

4.3 SPECIÁLNÍ INFORMAČNÍ POVINNOST

Na obecnou informační povinnost podnikatele navazuje speciální informační povinnost vzhledem ke spotřebiteli. Tu je možné nalézt v odst. 3:102 - 104. V dosahu speciální předšmluvní informační povinnosti podnikatel, který na trh uvádí zboží či služby, které již předem jsou určeny pro spotřebitele, musí poskytnout takové významné informace, jaké průměrný spotřebitel potřebuje, aby v daném kontextu udělal informované rozhodnutí, zda smlouvu uzavřít. Důležitým měřítkem je zejména skutečnost, že podnikatel se musí přisunem informací postarat o to, aby se spotřebitel rozhodoval na základě skutečných a úplných informací, které dle odst. 3:106 musí mít i určitou kvalitativní hodnotu – musí být srozumitelné, jasné a přesné, obsahovat hlavní charakteristiky zboží a služeb, cenu, daně a jiné náklady, a dále např. informace o identitě podnikatele. Velmi lze přivítat povinnost podnikatele poskytnout informace při uzavírání smlouvy se spotřebitelem, který je ve specifické informační nevýhodě, tedy speciální informační povinnost smluvní. Tato nevýhoda se projevuje například v povaze použitého technického media pro uzavírání smlouvy či fyzické vzdálenosti mezi podnikatelem a spotřebitelem. Kromě obvyklých druhů informací jako je informace o základní charakteristice poskytovaného zboží či informací o identitě, resp. právní subjektivitě podnikatele, je tak třeba poskytnout spotřebiteli i informace o právech a závazcích obou smluvních

stran a o právu odstoupit od smlouvy. Pokud jde o odstoupení od smlouvy, je třeba mu v rámci Návrhu věnovat zvláštní pozornost a to z toho důvodu, že pokud má podnikatel poskytnout informace spotřebiteli před uzavřením smlouvy, od které má spotřebitel právo odstoupit, nepočíná lhůta pro odstoupení běžet, dokud tyto informace nebyly poskytnuty. Naproti tomu však směrnice 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku umožňuje pouze prodloužení lhůty pro odstoupení ze 7 dnů na tři měsíce. Zjevně zde Návrh zaručuje spotřebiteli vyšší míru ochrany než směrnice. Pokud bychom návrh považovali za soubor výkladových pravidel pro směrnice, dostáváme se v takovém případě do slepé uličky, neboť výkladové pravidlo překračuje obsah svého předmětu výkladu. Nicméně v případě, že budeme Návrh považovat za modelové pravidlo, modelový občanský zákoník, lze takový vstřícný krok směrem ke spotřebiteli přivítat.

5. ZÁVĚR

Zásada ochrany spotřebitele zaujímá významné místo v systému zásad, na kterých je vystavěn Návrh společného referenčního rámce. Informační povinnost podnikatele vzhledem ke spotřebiteli lze v rámci Návrhu rozdělit na obecnou a speciální, v rámci obou těchto podskupin potom i na předmluvní, smluvní a posmluvní. Některé z těchto podskupin však v návrhu nejsou zohledněny. Návrh zajišťuje spotřebiteli, jde-li o odstoupení od smlouvy, účinnější ochranu než směrnice 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku.

Literature:

- Hurdík, J., Handlar, J., Fiala, J., Selucká, M., Vlasák, M.: Evropské unifikační projekty závazkového práva a české občanské právo, Brno: Masarykova univerzita, 2009, ISBN 9788021050426
- Hurdík, J., Lavický, P.: Systém zásad soukromého práva, Brno: Masarykova univerzita, 2010, ISBN 9788021050631
- Rösler, H.: Protection of the Weaker Party in European Contract Law: Standardized and Individual Inferiority in Multi-level, in European Review of Private Law, 2010, č. 4, s. 735 a násl., ISSN 0928-9801
- Selucká, M.: Ochrana spotřebitele v soukromém právu, Praha: C. H. Beck, 2008, ISBN 9788074000379

Contact – email

dobrovolna.eva@mail.muni.cz